

DOUĂ CAZURI DE VARIAȚIE SEMANTICĂ FRAZEOLOGICĂ: *DE POVESTE ȘI VORBE GRELE*

TWO CASES OF PHRASEOLOGICAL VARIATION:
DE POVESTE AND VORBE GRELE

(Abstract)

The article presents the evolution of two Romanian phraseological units (*de poveste* and *vorbe grele*) approached from a double perspective: synchronically and diachronically. A focus is placed on the inventory of the main semantic values of these units in present Romanian illustrated with numerous examples from journalistic contexts. The analysis emphasized a cyclic semantic evolution of the cited units that may accept in use polar meanings either for a short period of time or at a distance of one or two centuries.

Cuvinte-cheie: unități frazeologice, evoluție semantică, dinamică lexicală

Key-words: phraseological units, semantic evolution, lexical dynamics

Introducere

Dinamismul fără precedent pe care l-a cunoscut compartimentul lexical al românei în ultimele două decenii se regăsește și la nivelul îmbinărilor de cuvinte considerate stabile până nu demult. Unitățile frazeologice își modifică relativ greu semantismul sau structura, schimbările majore fiind legate de uz sau de preferința vorbitorilor pentru o anumită unitate frazeologică, care determină și intrarea unora dintre ele în desuetudine. Din perspectivă sincronică, se pot identifica puține exemple de unități frazeologice care cunosc variante sau modificări semantice, utilizate alternativ de către diverse categorii de vorbitori. În prezent, se constată o migrare între diverse registre stilistice, cu modificări

successive de sens, pe intervale foarte scurte de timp, la unități frazeologice cu oarecare vechime în limba română. Două astfel de unități frazeologice (*de poveste* și *vorbe grele*) constituie obiectul analizei care urmează.

Fenomenul variației frazeologice

În general, unitățile frazeologice se caracterizează, în sincronie, prin fixitatea formei și a semnificației, după cum menționam și în deschiderea articolului, variațiile de uz fiind foarte rar acceptate. Din perspectivă diacronică însă, variația frazeologică vizează atât structura, cât și conținutul, pentru că unitatea frazeologică este unanim acceptată ca model dinamic, deschis (Greciano 1983 apud Groza 2005: 52). Intervențiile mai mult sau mai puțin intenționate ale vorbitorilor produc, pentru unele unități frazeologice, o serie de variante, în ciuda caracterului stabil al acestora, variante datorate împrumuturilor sau calcurilor frazeologice, dar și analogiilor, contaminăției sau etimologiei populare (Groza 2005: 52). Apar astfel modificări explicate prin lipsa de cultură generală sau lingvistică, prin care unitățile frazeologice se degradează, se deformează. Intervențiile presupun modificări ale formei gramaticale, schimbări ale raporturilor sintactice dintre cuvintele unei unități frazeologice, schimbări de topică a componentelor etc. (Uritescu 2005: 15). În același timp, se consideră că unitățile frazeologice sunt un spațiu privilegiat al dinamicii limbii, în care se manifestă tensiunea dintre o relativă libertate și limitele fixate de obișnuințele uzului, limbajul de zi cu zi oscilând între clișeu și inovație (Zafiu 2009: 5).

Un inventar al celor mai frecvente cazuri de modificări frazeologice a realizat Dorin N. Uritescu (2009), care înregistrează drept principale tipuri contaminările, substituțiile, adaosurile, abrevierile, confuziile involuntare, inovațiile cu scop ludic și expresiv etc., multe dintre acestea efemere, dacă privim retroactiv înspre materialul jurnalistic al anilor '90, din care au fost excerptate exemplele. Modificările de ordin semantic identificate de autor sunt determinate de următoarele procedee:

- substituirea unor cuvinte cu altele cu aceeași valoare gramaticală, dar cu sens diferit:
„I-au trecut prin foc și fisc” vs. *I-au trecut prin foc și sabie*
- introducerea unor sensuri suplimentare:
„fără să miște un deget de la picior” vs. *fără să miște un deget*
- încrucișarea frazeologică:
„I-au mers ca pe strună” < *a merge ca pe roate + a merge strună*
- reproducerea parțială a unității frazeologice:
„să ne întoarcem la oi” vs. *să ne întoarcem la oile noastre*.

Autorul consideră că modificările aduse unităților frazeologice sunt gratuite și contraproductive și le amendează ca „greșeli de exprimare”, într-o ediție

anterioară a lucrării citate (Uritescu 1999). Cu toate acestea, rolul factorilor lingvistici propriu-ziși este destul de redus, un aport important în această dinamică avându-l factorii extralingvistici, „módele lexicale”:

„Vorbitorii copiază, adeseori inconștient, un model lingvistic, care li se impune prin factori, în majoritate, extralingvistici. Ei adoptă din vorbirea conlocutorilor ceea ce-i frapează prin noutate și repetă, uneori fără discernământ, construcțiile care le-au provocat o impresie favorabilă. Pe de altă parte, vorbitorii sunt grăbiți aproape totdeauna și de aceea au nevoie de mijloace rapide de exprimare” (Șuteu 1959: 55).

În același timp, are loc și fenomenul actualizării unităților frazeologice, sub aspectul expresiei sau al conținutului, apărut din intenția de a crea o formulare mult mai expresivă, mai actuală decât a modelului frazeologic inițial (Groza 2005: 85). Situațiile de variație semantică a unităților frazeologice sunt determinate de ignorarea voită a semnificației globale figurate a unității frazeologice, reinterpretarea pornind adeseori de la un singur termen al unității (*ibid.* 88) și conducând la modificări de „polaritate” a unităților frazeologice: unități cu sens pozitiv sau formă afirmativă generând construcții asemănătoare, dar cu sensuri opuse, și invers (*ibid.* 99).

De la semnificație „negativă” la semnificație „pozitivă”: *de poveste*

În ultimul timp, în limbajul presei, apar frecvent construcții sintactice echivalente cu superlativul formate cu *de colecție*, *de senzație*, *de poveste*, în legătură cu subiecte dintre cele mai diverse, începând cu știri mondene, evenimente sportive, dar și descoperiri științifice sau subiecte politice: *perdele de colecție* (www.perdeledecolecție.ro), *spectacole de colecție* (www.teatrultandarica.ro), *transfer de senzație* (cluj.tvr.ro), *scor de senzație* (www.cotidianul.ro), *descoperire de senzație* (stirileprotv.ro), *doamne de poveste* (www.acasatv.ro), *oameni de poveste* (stiri.telem.ro/emisiuni/oameni-de-poveste).

Potrivit DUL, sintagma *de poveste* provine din *a ajunge (a se face, a rămâne) de poveste*: „a deveni cunoscut, renumit printr-o pățanie, printr-un fapt condamnat”: *am ajuns de poveste în țară* (Pann). MDA consemnează existența unei locuțiuni adjectivale: *de poveste*, considerată învechită, cu sensul „care servește ca mărturie că așa s-au petrecut faptele”, iar pentru registrul popular și familiar, unitatea frazeologică *a ajunge (sau a fi, a se face, a rămâne) de poveste*, cu sensul „a deveni cunoscut, renumit, vestit mai ales prin fapte reprobabile”. DLR înregistrează trei situații:

a. locuțiunea adjectivală *de poveste*, cu sensul „care servește de mărturie că așa s-au petrecut faptele”, ca în contextele de mai jos:

(1) „Cealaltă oaste leșească, toată au căzut în robie la tătari, și mai multă s-au înecat în Prut, cât de abia de au scăpat cineva **de poveste**”. (Miron Costin)

(2) „A doua zi nu s-au văzut pre acolo turc **de poveste**”. (Muste)

b. pentru registrul popular, familiar, unitățile frazeologice **a ajunge/a se face/a rămâne** etc. **de poveste** și **a fi întru poveste**, ultima considerată ieșită din uz, cu sensul „a ajunge cunoscut, renumit, vestit (mai ales prin fapte reprobabile); a i se duce pomina; a se face de răs”:

(3) „Nu era să se facă **de poveste** amândoi ca să-i răză”. (Pann)

(4) „Ai să ajungi **de poveste** cu nerviiăștia ai tăi”. (Camil Petrescu)

c. unitatea frazeologică **a fi de poveste și de veste**, cu sensul „a fi demn de povestit, de a deveni renumit”:

(5) „Ce poate fi **de poveaste** ca aceasta și **de veaste**?” (Dosoftei)

Pentru perioada cuprinsă între secolul al XVII-lea și secolul al XIX-lea, evoluția sensurilor oscilează între *renume* (Dosoftei), *mărturie* (Miron Costin), *pomină* (Pann), deci între un semantism „pozitiv” și unul „negativ”. Toate cele trei situații se revendică de la nucleul semantic al substantivului **poveste**: „creație în proză cu întâmplări și personaje fabuloase”, extins în direcția unor fapte, evenimente ieșite din comun, neobișnuite, contrare realității cotidiene.

În contexte din secolul al XIX-lea, cuvântul **poveste** a fost utilizat frecvent ca termen într-o comparație (DLR, s.v. *poveste*), pentru ideea de superlativ absolut, mai ales în textele eminesciene:

(6) „A fost odată **ca-n povești** ... O prea frumoasă fată.” (Eminescu)

(7) „A călătorit deci toată ziua străbătând o țară **ca din poveste**.” (Convorbiri literare)

Situația diferă oarecum de cea din româna actuală, semantismul unității tinzând spre eliminarea „polarizării” inițiale, prin dobândirea unei semnificații preponderent „pozitive”, cu observația că nu s-au putut înregistra contexte pentru primul sens, ieșit azi din uz. Înțelegerea și decodarea unității frazeologice este mai curând literală, ca în majoritatea contextelor reproduse mai jos. Variația de semnificație oscilează de această dată între doi poli: „care ține de poveste, care aparține universului poveștilor, al fabulosului” și „faimos, celebru”, adică între ficțiune și realitate. Principalele semnificații identificate pe internet au fost următoarele:

➤ **de poveste** – „extraordinar, ieșit din comun”

(8) „În luna în care ACASĂ împlinește 14 ani, emisiunea „Doamne **de poveste**” revine, din 12 februarie, în fiecare duminică, de la 16.30, cu noi

portrete impresionante ale unor femei în fața cărora poți spune oricând, „jos pălăria”. (<http://www.acasatv.ro/emisiuni/doamne-de-poveste-un-sezon-cu-istorii-de-viata-impresionante-si-reconstituiri-cu-valoare-document.html>)

(9) „Pe lângă portretele celor două femei de aur din istoria României în noul sezon emisiunea „Doamne **de poveste**” va prilejui și întâlnirea cu femei contemporane care au reușit în domenii dintre cele mai variate: sport, afaceri sau muzică.” (*ibid.*).

➤ *de poveste* – „foarte bun”

(10) „Așa încât, *Bunicuța* va scoate din camera ei minunată, ultimele borcănele cu Dulceața **de „Poveste”**... și pentru că au rămas doar câteva din fiecare, coșulețul s-a umplut de îndată ! Rafturile sunt goale acum, dar așteaptă cumiți „minunățiile” delicioase din primăvara ce va veni... Ca urmare, grăbiți-vă! pentru că stocul e limitat.” (<http://bunatatidepoveste.blogspot.com/>)

➤ *de poveste* – „ca în povești, minunat, fabulos, miraculos”:

(11) „**Crăciun** de poveste...! Se spune că în noaptea magică a Crăciunului, dorințele noastre prind aripi. Mă întreb, ce chimie specială există în acea noapte, astfel încât visele noastre să devină realitate? E magie, credință sau liber arbitru? (...). Fie ca acest Crăciun să fie, pentru tine și cei dragi ție, **de poveste**...! „(<http://terapiasufletului.wordpress.com>)

➤ *de poveste* – „file de poveste”:

(12) „Praga, file **de poveste**” (<http://travel.descopera.ro>)

➤ *de poveste* – „faimos”:

(13) „România **de poveste**: Un român vrea să ajungă la capătul Siberiei pe motocicletă. Vă este frig? Vi se pare mare zăpada? Ei bine, în aceste zile, un român se grăbește să mai prindă iarna siberiană. Și nu oricum, ci pe motocicletă! Iar de la Irkutk, până la Magadan, peste 5.000 de kilometri, pe motocicletă. Este un drum supranumit „al oaselor”, deoarece, în terasamentul său, au fost îngropați numeroși deportați de pe vremea lui Stalin. Printre ei și mulți români. Un nou reportaj marca România TV.” (<http://www.rtv.net>)

(14) „Cartea Monicăi Pillat: Ioana Celibidache, o mătușă **de poveste**. Emoționate, bucuroase că în sfârșit se întâlniseră, nepoata și mătușă, acum octogenară, au stat de vorbă față-n față, în locuința pariziană a Ioanei Celibidache, și pe Internet. Incitată de Monica Pillat, mătușă regăsită și-a povestit existența aventuroasă. Și-a deschis, cum mărturisește chiar ea, sufletul încuiat cu trei lacăte. „Ioana e viața, în fiecare moment e alta“, spunea Sergiu Celibidache. Înseamnă că Monica Pillat a reușit imposibilul: să surprindă și să fixeze în aceste pagini portretul exuberantei, jucăușei, neconvenționalei sale mătuși. (<http://www.humanitas.ro>)

➤ *de poveste* – „demn de a fi povestit, de a fi transmis generațiilor următoare”:

(15) „Viața **de poveste** a Monseniorului Vladimir Ghika” (<http://www.antena3.ro>)

În intervențiile comentatorilor sportivi, unitatea frazeologică a devenit clișeu sau modă lexicală utilizată în desemnarea realităților prozaice ale întrecerilor sportive, cum ar fi înscrierea golurilor în meciurile de fotbal, semnificația unității oscilând aici între „extraordinar, ieșit din comun” și „demn de a fi relatat sau arătat mai departe”:

(16) „Golul **de poveste** al lui Adrian Popa. (...) Băiatul ăsta abia introdus în teren în repriza a doua a meciului cu **Rapid**, una dintre pretendentele la titlu, a marcat un gol fabulos, după o cursă de peste 60 de metri, încheiată cu o „scăriță” în poarta nefericitului **Dănuț Coman**, goalkeeperul rapidist.” (<http://www.paginadesport.info>)

(17) „Gol **de poveste** în campionatul Boliviei. Reușita fotbalistului Erlan Mealla ar putea fi, cu ușurință, desemnată golul sezonului în prima ligă de fotbal din Bolivia.” (<http://www.ziare.com/fotbal/>)

Între tradiție și inovație: *vorbe grele*

În limba română, adjectivul și adverbul *greu* au evoluat de la un înțeles material, fizic, înspre un înțeles abstract, intrând în opoziție cu *lesne* sau *ușor*. Potrivit DLR, acestea se folosesc pentru următoarea semnificație: „care pentru

om prezintă o greutate, o dificultate, care se poate face numai cu multă încordare de putere: anevoios, dificil”:

- (18) „La început se pare **greu**, dar te vei deprinde.” (Negruzzi)
 (19) „Problema este foarte **greă**.” (Maioreescu)
 (20) „Aceasta este cea mai **greă** slujbă.” (Ispirescu)

Unitatea frazeologică *cuvinte grele* se utilizează pentru „cuvinte aspre, ofensatoare”, iar *vorbe grele* pentru „mustrare, insultă, injurie”, ca în exemplele următoare reproduse după DLR:

- (21) „De ce i-ai spus vorbe atât de **grele**?” (Camil Petrescu)
 (22) „Ne-am spus vorbe **grele**.” (Sadoveanu)
 (23) „Vorbe **grele**, vorbe urâte.... Duceți-vă-n noaptea care vă poartă.” (Bacovia)

De altfel, aproape toate unitățile frazeologice în care apare adjectivul *greu* au o semnificație „negativă” desemnând realități care implică dificultate, disconfort fizic sau psihic, tensiune: *a avea inima grea, a avea mâna grea, a avea cap greu, cu mare/ mult greu, din greu* etc.

Îmbinările sintagmatice identificate pentru lexemul *vorbe* indică o serie de calificative distribuite oarecum inegal între o semnificație „pozitivă” – mai puțin numeroase – și una „negativă”, prin care se amendează în general abaterea de la vorbirea normală:

vorbe scârnave (Neagoe)
vorbe otrăvicioase (Antim)
vorbe neadevărate (Furnică)
vorbe necuviincioase (Iorga)
vorbe necinstite (Golescu)
vorbe urâte (Poteca)
vorbe prefăcute (Bălcescu)
vorbe amare (Polizu)
vorbe nebune (Negruzzi)
vorbe de minciună (Bolintineanu)
vorbe fără de obraz (Popa)
vorbe viclene (Barbu)
vorbe de clacă (Rebreanu)
vorbă rea / vorbă de rău (Zanne)
vorbă proastă (Budai-Deleanu)
 etc.

vorbă prietenească (Caragiale)
vorbă frumoasă (Vlahuță)
vorbă bună (Ispirescu)
vorbă de duh (Caragiale)
vorbe pe ales (Eminescu)
vorbe de dragoste (Arhiva)
vorbe de sănătate (Săm.)
vorbe mângâietoare (Anghel)
vorbe politicoase (Botez)
 etc.

În același timp, româna deține și o unitate frazeologică destul de apropiată ca structură: **cuvânt greu** – care are semnificația „cuvânt decisiv”, potrivit MDA (s.v. *greu*). Varianta cu plural are semnificație depreciativă: **cuvinte grele** fiind explicată de DLR prin cuvinte „aspre și ofensatoare” (s.v. *greu*). O semnificație de tip peiorativ are unitatea frazeologică **vorbe grele** și în contextele identificate de noi (exemplele 24 și 25):

➤ vorbe grele – „injurii”:

(24) „Primarul din Feldru **aruncă vorbe grele** către consilierii PD-L: Nemernicilor, să vă fie rușine pentru ce ați făcut!” (http://www.bistriteanul.ro/Primarul_din_Feldru)

(25) „Peter Imre, **vorbe grele** la adresa lui Dinu Patriciu: „Cel mai talentat șarlatan, mincinos, păcălici.” (www.ghimpele.ro/2013/06)

(26) „Un scandal monstru s-a iscat între Oana Zăvoranu (39 de ani) și Monica Gabor (25 de ani), la filmările emisiunii „Pact cu diavolița”, difuzate de Kanal D în 2009. Iritată că a fost luată în brațe, în glumă, de un bărbat din platou, Monica a amenințat-o pe Oana că o dă în judecată dacă difuzează imaginile, iar Zăvoranca a dat-o afară din platou, aruncându-i **vorbe grele!**” (www.wowbiz.ro/vorbe-grele)

Plecând de la titlul unei emisiuni de televiziune¹, unitatea frazeologică în discuție a dezvoltat, în ultimii ani, o semnificație mai puțin peiorativă, inițial prin intermediul unor jocuri de cuvinte care utilizau titlul acestei emisiuni:

➤ vorbe grele – „aspecte importante”:

(27) „Emisiunea „Vorbe grele” este „altceva pe o piață media saturată de isterie”. „Vorbe grele” nu a fost, nu este și nu va fi niciodată o emisiune de tipul clasicei înșiruirii întrebare-răspuns, pentru simplul motiv că Victor Ciutacu participă activ la dezbateri, pentru că are părerile sale, pe care și le susține și argumentează cum crede el de cuviință.” (www.AntenaPlay.ro)

(28) „Maestrul Dorel Vișan spune „**Vorbe grele**”: Artiștii pot lucra doar „îmbrățișați” (www.antena3.ro/life-show/cultura/)

¹ „**Vorbe grele** este o emisiune TV, pe postul Antena 3 moderată de jurnalistul Victor Ciutacu. În emisiune, de obicei, se vorbește despre realitățile politice, economice și sociale din România” (vezi http://ro.wikipedia.org/w/index.Vorbe_grele).

Este foarte puțin probabil ca realizatorii români de televiziune să fi dorit o emisiune de injurii și ofense, mult mai probabilă este calchierea titlului unei emisiuni britanice de televiziune, pe care o difuzează BBC: *hardtalk*. Structura din limba engleză se decodează cu ajutorul adjectivului *hard* „greu, dificil, problematic”, folosit în legătură cu o informație sau un subiect de studiu pentru semnificația „concerned with precise facts that can be proved/ preocupat de fapte exacte ce pot fi probate” (Oxford Thesaurus, s.v. *hard*). După modelul *hard problem* („difficult, puzzling, perplexing, baffling, bewildering, problematic problem etc. / problemă dificilă, care încurcă, care te lasă perplex, care provoacă răsturnări, care nedumerește, discutabilă”), realizatorii britanici au creat *hardtalk*, unitate neconsemnată în dicționarele explicative de limba engleză din acest moment, dar decodată cu ajutorul prezentării pe care o face canalul de televiziune BBC propriei emisiuni:

„**Hardtalk** interviews the world's leading politicians, thinkers and cultural figures. In an in-depth, hard-hitting, half-hour discussion, Stephen Sackur talks to some of the most prominent people from around the world”/ *Hardtalk* realizează interviuri cu lideri politici ai lumii, cu gânditori și cu personalități culturale. Într-o discuție de o jumătate de oră, amănunțită, zdrobitoare, Stephen Sackur stă de vorbă cu cei mai importanți oameni din lumea întreagă.” (<http://www.bbc.co.uk/programmes/n13xtmdc>).

Putem deduce de aici că *hardtalk* este o discuție profundă, incisivă, bine documentată, pe un subiect de interes general. Cu această semnificație este preluată unitatea frazeologică *vorbe grele* ca titlu de emisiune românească și de aici în diverse contexte, prin atenuarea semantismului inițial (exemplul 29) și, ulterior, prin modificare semantică, ca în titlul unei intervenții de blog (exemplul 30):

(29) „După cum bine s-a observat, primarul Robu nu este un adevărat Victor Ponta. Nu știe să mintă așa frumos precum premierul în fața celor de la Roșia Montană sau în dialoguri cu hipsterii din Piața Universității, așa că omul s-a dus la negocieri **cu vorbe grele** după el. Așa s-a ajuns la aprecierea că dascălii de la Colegiul Tehnic fac o mineriadă” (<http://www.debanat.ro>).

(30) *VORBE GRELE*

„Dacă cele de mai jos ar fi fost spuse de un oarecare cleric aș fi zis că exagerează, dar dacă sunt scrise de ultimul mare prooroc al creștinătății

cum îl numește părintele Iustin Pârvu pe Sf. Nicolae Velimirovici al sârbilor, trebuie să luăm aminte. Este adevărat că noi trăim astăzi într-o civilizație și o cultură modernă necreștină, dar se ridică problema culturilor tradiționale. Cultura prin structura și geneza ei are ceva idolesc în ea, dar întotdeauna am crezut că poate fi încreștinată, precum cultura tradițională românească².” (Posted on May 31, 2011 by Emilia Corbu, <http://webcache.googleusercontent.com/>)

Se produce astfel o schimbare de polaritate a semnificației, unitatea frazeologică funcționând simultan, în româna actuală, cu semnificații diametral opuse: una mai veche, depreciativă, și una foarte recentă, „pozitivă”. Structura intră foarte ușor în încrucișări frazeologice, familiar-ironice, ca în exemplele următoare, confirmând dinamismul semantic și disponibilitatea pentru combinați sintagmatice:

(31) „Calea succesului: Metabolismul în **două vorbe (grele)**” (www.invingator.com)

(32) „Vorbe mari, **vorbe grele**” (www.drezina.wordpress.com/2012)

(33) „**Vorbe grele**, muzică ușoară” (www.dilemaveche.ro)

Concluzii

Deși stabile ca formă, cele două unități frazeologice analizate probează, în diacronie, o mobilitate semantică mare, cu schimbări succesive de „polaritate” și reveniri interesante la intervale mari de timp (un secol sau două, spre exemplu), demonstrând existența unui nucleu semantic latent, potențial, ușor recognoscibil și recuperabil pentru vorbitorii nativi, chiar dacă nu sunt familiarizați cu evoluția istorică a lexicului. Prin calc, prin analogie sau contaminație cu alte unități frazeologice existente în limbă, unitățile frazeologice discutate ajung să dezvolte semnificații contrare la nivelul românei actuale, o parte dintre ele regăsindu-se anterior sub o altă formă, spre exemplu, o unitate frazeologică învechită **a fi de veste și de poveste** „a deveni renumit; a fi demn de povestit” se regăsește azi sub forma unui clișeu, a unei mode lexicale: **de poveste**, probabil că nu prin trunchiere sau simplificare, ci prin valorificarea semantică a unui lexem: **poveste**. Semnificația peiorativă a unităților frazeologice **a ajunge/ a fi / a se face de poveste** „a rămâne cunoscut, renumit, vestit pentru o faptă reprobabilă, ieșită din comun” sau **a**

² După cum se poate observa, sub un titlu care anunță o dispută este inserat un text „neutr” pe teme religioase.

face pe cineva de poveste /de baftă etc. „a pune pe cineva într-o situație ridicolă, jenantă, rușinoasă” este abandonată momentan în favoarea unei înțelegeri simplificate, literale pentru *de poveste*, în timp ce, în cazul unității frazeologice *vorbe grele*, funcționarea simultană cu două „polarități” poate genera confuzie și imprecizie în rândul interlocutorilor, deși situația nu e de neacceptat, din moment ce româna a inclus în uz și anterior unități frazeologice cu formă foarte apropiată și „polaritate” diferită: *cuvânt greu* vs. *cuvinte/vorbe grele*. Transformările probează caracterul de sistem deschis al lexicului unui limbi, prin confirmarea unor procese semantice recurente: trecerea de la concret la abstract și înapoi sau de la depreciativ la „neutru”.

SURSE

- DEXI – *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Eugenia Dima coord., Chișinău, Arc-Gunivas, 2007.
DLR – *Dicționarul limbii române*, București, Editura Academiei, 2010.
DUL – Lazăr Șăineanu: *Dicționar universal al limbii române*, Iași, 1994-1996.
MDA – *Micul dicționar academic*, București, Academia Română – Institutul de Lingvistică „Jorgu Iordan- Al. Rosetti”, 2010.
Wikipedia – ro.wikipedia.org.

BIBLIOGRAFIE

- Avram, Mioara, 1981: „Cultivarea limbii și frazeologia”, *Limba română*, XXX, 1981, nr. 5, p. 561-564.
Groza, Liviu, 2005: *Dinamica unităților frazeologice în limba română contemporană*, București, Editura Universității din București.
Uritescu, N. Dorin, 1999: *Greșeli de exprimare*, București, Editura Steaua Procion.
Uritescu, N. Dorin, 2005: *Greșeli de exprimare* – vol. 1, București, Editura Vox Cart.
Uritescu, N. Dorin, 2009: *Dinamica actuală a limbii române: forme și sensuri greșite ale unor expresii și locuțiuni consacrate*, București, S.A.I.S.
Zafiu, Rodica, 2009: „Cuvânt înainte” la *Dinamica actuală a limbii române: forme și sensuri greșite ale unor expresii și locuțiuni consacrate*, București, S.A.I.S., p. 5-6.

Gabriela BIRIȘ
Universitatea din București